

Հ.Մ.Ը.Մ.

Արի – Արեւոյշ

Ն
Ո
Ր
Ը
Ն
Ծ
Ա
Յ

Հ.Մ.Ը.Մ.

Արի - Արեւոյշ

Ն
Ո
Ր
Ր
Ն
Ծ
Ա
Յ

ԼԻԲԱՆԱՆ 1999

Պատրաստեց և խմբագրեց՝
Կարպիս Գապասագալեան

Օգնական խմբագիր՝
Գառնիկ Թորիկեան

Վերահրատարակութեան ամէն իրաւունք վերապահուած է
Հ.Մ.Ը.Մ.ի Կեդրոնական Վարչութեան

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Միութենական մեր կեանքին մէջ ընդհանրապէս եւ սկաուտութեան մէջ յատկապէս, դաստիարակչական գեղատիպ գիրքերու հրատարակութիւնը միշտ ալ ներկայացած է սուր անհրաժեշտութեամբ: Հ.Մ.Ը.-

Մ.ի իրերայաջորդ Պատգամաւորական Ժողովներ եւ համա-Հ.Մ.Ը.Մ.ական խմբապետական համագումարներ բազմիցս մշակած են դաստիարակչական գիրքերու ծրագիրներ, որոնք սակայն չեն հասած վերջնական հրատարակութեան հանգրուանին:

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Կեդրոնական Վարչութիւնը այս հրատարակութեամբ տարիներու եւ սերունդներու երազ մը կ'իրականացնէ, երբ 21րդ դարու Հ.Մ.Ը.-Մ.ական սկաուտին կը ներկայացնէ իր կեանքի, հա՛յ կեանքի նոր պայմաններուն պատշաճող գիրք մը, որ բովանդակութեան եւ մատուցման իր ձեւերով կը կարծենք որ հիմնական վերատեսութեան կ'ենթարկէ ցարդ կիրարկուած դաստիարակչական ծրագիրները:

Նախապէս, Հ.Մ.Ը.Մ.ի կարգ մը շրջաններ ունեին դաստիարակչական մասնակի ծրագիրներով իրենց գիրքերը, պատրաստուած՝ սկաուտական տեղական մարմիններու կողմէ: Այս հրատարակութիւնը կու գայ ընդգրկելու բոլոր ծրագիրները եւ համապարփակ ձեւով ներկայացնելու Հ.Մ.Ը.Մ.ի սկաուտութեան ազգային եւ բարոյական վեհ

սկզբունքները, օրինակելի քաղաքացիի եւ տիպար հայու կերտման գոյգ առաջադրանքներով:

Կը հաւատանք, որ այս հրատարակութիւնը մնալուն ուղեցոյցը պիտի հանդիսանայ Հ.Մ.Բ.Մ.ական սկառուտին, անբաժան ընկերակիցը ըլլայ անոր՝ հաւաքոյթներու եւ աշխատանքային հանդիպումներու ընթացքին: Սկառուտը պիտի գուրգուրայ իր գիրքին վրայ, բժախնդրօրէն գործադրէ հոն տեղ գտած վարժութիւններն ու թելադրանքները եւ, ամէնէն կարելորը, ջանք չխնայէ զանոնք գործնապէս արտայայտելու իր անմիջական շրջապատին մէջ:

Հրատարակութիւնը պատրաստուած է սկառուտական աշխատանքներու մէջ երկարամեայ փորձառութիւն ունեցող պատասխանատուներու կողմէ: Ներկայացուած նիւթերը քննուած եւ ուսումնասիրուած են համա-Հ.Մ.Բ.Մ.ական խմբապետական համագումարներուն, վերջին տարիներուն փորձարկուած են շրջաններու մէջ եւ հրատարակութեան յանձնուած՝ Սիտնիի համա-Հ.Մ.Բ.Մ.ական խմբապետական Պ. համագումարին կողմէ վերջնական վերանայումի ենթարկուելէ ետք:

Կ'ընդունինք, որ այս գործը կրնայ կատարեալ եղած չըլլալ, սակայն կը կարծենք, որ երկար պատրաստութիւններէ եւ փորձարկումներէ ետք անիկա հեռու չէ կատարեալէն եւ լաւապէս կրնայ ծառայել իր նպատակին:

Հ.Մ.Բ.Մ.Ի

ԿԵԳՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

	Անուն -----
	Մականուն -----
	Ծննդեան թուական -----
	Մուտքի թուական -----
	Հեռաձայնի թիվ -----

Մասնաճիւղ

Խումբի թիվ

Խմբակի անուն

Գրքոյկը սկսայ գործածել

----- / ----- /

----- -ին:

Գրքոյկը ամբողջացաւ

----- / ----- /

----- -ին:

Խմբապետ

Փոխ խմբապետ

Վարիչ առաջնորդ

Առաջնորդ

Ն Ա Խ Ա Բ Ա Ն

Սիրելի Եղբայր-Քոյր,

Այս գրքոյկը պատրաստուած է քեզի, որ նորընծայ ես եւ կը պատրաստուիս Բ կարգի սկսուիք ըլլալու:

Այս գիրքը չէ պատրաստուած այն իմաստով որ կարդաս, սորվիս գրուածը եւ բովանդակութիւնը, այլ՝ անհկա աշխատանքի փեւրակ մըն է: Էջերուն մէջ պիտի հանդիպիս պարտականութիւններու, փնտրութեան եւ գծագրութիւններու, զորս պիտի կարարես:

Պիտի հանդիպիս նաեւ գրութիւններու, որոնք պիտի սերտես, իրացնես եւ պէտք եղած պարագային իբրեւ աղբիւր գործածես:

Հաւանաբար հանդիպիս դժուարութիւններու . դիմէ խմբապետիդ, դաստիարակիդ կամ ծնողքիդ, վստահաբար անոնք քեզի կու տան պէտք եղած ցուցմունքները:

Այս անչնական փեւրակդ է: Մարտը պահէ զայն, որպէսզի ան ըլլայ օգտակար աղբիւր մը եւ լաւ յիշատակարան մը:

♦ Նորընծայի մը փորձառական շրջանին հսկողութիւնը եւ գիտելիքներուն փոխանցումը կը ստանձնէ խումբին խմբապետութիւնը:

Ն Ո Ր Ը Ն Ծ Ա Յ

● Նորագիր մը յաջողութեամբ աւարտելէ ետք իր փորձառական շրջանը եւ գիտելիքները, խոստում տալով կը դառնայ նորընծայ արի/արեւնոյշ:

● Նորընծան վեց ամսուան ժամանակամիջոցի ընթացքին պարտի.-

	Էջ
1.- <i>Գիտնալ Հայաստանի հանրապետութեան քարտէսը.....</i>	11
2.- <i>Գիտնալ ազգային 5 երգեր.....</i>	13
3.- <i>Ըստ նախասիրութեան սերտել հայ հերոսի մը կեանքը եւ հայ յեղափոխական դրուագ մը եւ զայն ներկայացնել խմբակի անդամներուն. .</i>	14
4.- <i>Գիտնալ Տէրունական աղօթքին իմաստը եւ այլ աղօթքներ.....</i>	18
5.- <i>Գիտնալ քրիստոնէութեան մուտքը Հայաստան.....</i>	22
6.- <i>Գիտնալ ողջունել կղերականները.....</i>	24
7.- <i>Գիտնալ Հ.Մ.Ը.Մ.ի եւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Սկաուտական Դրօշակները.....</i>	25
8.- <i>Գիտնալ Հ.Մ.Ը.Մ.ի քայլերգը.....</i>	27
9.- <i>Յարգել երկրի կառավարութիւնը, ժողովուրդը եւ բժախնդիր ըլլալ մաքրութեան.....</i>	29
10.- <i>Գիտնալ Հ.Մ.Ը.Մ.ի սկաուտական կարգերը, աստիճաններն ու պաշտօնները.....</i>	34

11.- Լաուապէս կիրարկել կարգապահական վարժութիւնները.	37
12.- Քիտնալ կողմնացոյցին 8 կողմերը.	38
13.- Քիտնալ սկաուտական հանգոյցները, կապերը եւ հիւսքերը.	39
14.- Քիտնալ սկաուտական հետախուզական նշանները.	42
15.- Շինել սկաուտական կրակարան մը.	44
16.- Կարենալ մաքրել եւ գործածել լապտեր մը. ...	47
17.- Քիտնալ սկաուտական վրան լարել.	48
18.- Քիտնալ բանակավայրին շուրջ ցանկապատ շինել, քակել եւ ամփոփել.	50
19.- Ծանօթանալ մորսին եւ գիտնալ սուլիշոփ հրահանգներու ձեւերը.	51
20.- Քիտնալ խմբակային դրօշակին իմաստը.	53
21.- Քաղաքիար ունենալ խմբակային գործելակերպի մասին.	54
22.- Քիտնալ մարմնին գլխաւոր մասերը եւ 5 զգայարանները.	60
23.- Քիտնալ մարմինը մաքուր պահելու կարելորութիւնը.	61
24.- Քաղաքիար ունենալ նախնական դարմանումի մասին.	66
25.- Քիտնալ պատգարակ շինելու ձեւերը.	71
26.- Մարզանք.	73

1.- Գիտնալ Հայաստանի Հանրապետության Քարտեզը

Ստորև գծուած է Հայաստանի Հանրապետութեան քարտեզը: Քարտեսին մէջ կը պակսին.-

1.- Քաղաքներէն՝ Երեւան, Կիւմրի, Սպիտակ, Վանաձոր, Հոկտեմբերեան, Էջմիածին, Կապան, Գորիս:

2. Լեռներէն՝ Արագած

3.- Լիճներէն՝ Սեւան

4.- Գետերէն՝ Արաքս, Ախուրեան, Որոտան, Արփա, Հրազդան:

Իրաքանչիր քաղաք, լիճ, լեռ, գետ,
դիր իր տեղը.

Գրէ՛:

- 1.- Արագած լեռան բարձրութիւնը - - - - -
- 2.- Սեւանայ լիճին տարածութիւնը - - - - -
3. ա.- Արաքս գետի երկարութիւնը - - - - -
բ.- Ախուրեան գետի երկարութիւնը - - - - -
գ.- Որոտան գետի երկարութիւնը - - - - -
դ.- Արփա գետի երկարութիւնը - - - - -
ե.- Հրապդան գետի երկարութիւնը - - - - -

Տո՛ւր հետեւեալ տեղեկութիւնները.

ա.- Հայաստանի Հանրապետութեան տարածութիւնը եւ բնակչութեան թիւը:

բ.- Հանքային ի՞նչ հարստութիւններ ունի:

2.- Գիտնալ Ազգային 5 Երգեր

Կարևորութեամբ ուշադրութիւն պէտք է ընես որ՝
ա.- Երգը լման եւ ամբողջութեամբ երգես. կիսատ
չմնայ:

բ.- Երգը ըլլայ կտրուկ եւ աշխոյժ, առանց երկարելու
տողերու վերջաւորութիւնները:

գ.- Եթէ երգը դանդաղ կշռոյթ ունի, երկարող բառերը
երգէ մէկ ձայնի վրայ, առանց ելեւէջներու:

դ.- Ամէն տեղ եւ ամէն առիթի ազգային երգեր մի
երգեր:

Գրէ՛ քու նախասիրած 5 ազգային երգերուդ
խորագիրները եւ իւրաքանչիւրին
պարագային ըսէ թէ ինչո՞ւ կը սիրես.

Ազգային երգերը կարելի է գիտնալ եւ սորվիլ Հ.Մ.Ը.Մ.ի
Կեդրոնական Վարչութեան հրատարակած «Սկսուտին
Երգարանը» գիրքէն, էջ 45էն 75:

**3.- Ըստ Նախասիրութեան Սերտել Հայ
Հերոսի մը Կեանքը եւ Հայ Յեղափոխական
Դրուագ մը եւ Չայն Ներկայացնել
Խմբակի Անդամներուն**

Հայ ժողովուրդի պատմութիւնը կերտած են քրիստոն-
ցեական կրօնքի պահպանման եւ մեր գոյատեւումի ան-
կախութեան ազատագրական պայքարները իրագործող
նահատակները՝ Հայկ Նահապետէն սկսեալ մինչեւ Լիզ-
պոնի հերոսները եւ Արցախի ազատամարտիկները:
Անոնք մեր ազգային հերոսներն են:

*Այս հարցումներուն պատասխանելով
սերտէ անոնցմէ մէկուն կեանքը ու
ներկայացուր զայն խմբակի անդամներուն.*

Անուն Մականուն

Ճանչցուած է

----- -անունով:

Ինչո՞ւ այդպէս կը կոչուի

Ե՞րբ ծնած է եւ ո՞ւր

Ե՞րբ միացած է պայքարին

Ի՞նչ կոչւներու/յեղափոխական
ձեռնարկներու մասնակցած է

Ի՞նչ գլխաւոր գործունէութիւն ունեցած է

Ե՞րբ եւ ի՞նչ պարագաներու մէջ
նահատակուած է

Յաւելեալ մանրամասնութիւններ

*Ստորև տրուած հարցումներուն
պատասխանելով սերտէ յեղափոխական
դրուագ մը եւ պայն ներկայացուր իմ քակին:*

Ե՞րբ պատահեցաւ գործողութիւնը (թուական)

Ո՞վ էր ղեկավարը

Ի՞նչ ո՞ւ այս գործողութիւնը տեղի ունեցաւ

Ի՞նչ էր կատարուելիք աշխատանքը

Ի՞նչ պատահեցաւ

Ի՞նչ փոփոխություններ կրեց այս աշխատանքը

Որքա՞ն տեւեց աշխատանքը

Քանի՞ հերոսներ նահատակուեցան

Ի՞նչ եղաւ գործողութեան արդիւնքը

- Ծանօթ՝ այս նիւթերը կարելի է գտնել-
ա.- Ռուբէնի «Հայ Յեղափոխականի մը Յիշատակները»
գիրքին 3րդ եւ 4րդ հատորներուն մէջ:
բ.- Մալխասի «Ապրումներ»ուն մէջ:
գ.- Գարրիէլ Լապեանի «Դէմքեր» գիրքին մէջ:
դ.- Կոմսի «Խոնարհ Հերոսներ» գիրքերուն մէջ:

4.- Գիտնալ Տէրունական Աղօթքին Իմաստը եւ այլ Աղօթքներ

Ամբողջացո՛ւր պարապ ձգուած բառերը.

Հայր մեր որ ----- եւ, Սուրբ
----- անուն քո, -----
----- քո, -----
կամք քո որպէս ----- եւ -----
-----: Չհաց մեր ----- տուր մեզ
այսօր, թող մեզ պարտիս ----- որպէս
եւ ----- մերոց -----
Եւ մի տանիր վնաս ի -----, Այլ
----- ի -----:

Այս Տէրունական աղօթքն է: Յիսուս այս աղօթքը
առաջին անգամ արտասանեց եւ իր աշակերտներուն
սորվեցուց ընդառաջելով անոնց խնդրանքին:

Գրէ՛ աղօթքին աշխարհաբարը.

Ընդօրինակէ՛ մտաւտ Լուսոյ աղօթքը.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Ե՞րբ պէտք է աղօթել այս աղօթքը.

Ընդօրինակէ՛ «Ուխտ Սկանութին» աղօթքը.

Այս աղօթքը գրած է Տոբթ. Յի. Պէ.

Գրեցէ՛ք լման անունը.

Այս աղօթքը կ'ընդգրկէ դաւանանքի յօդուածներէն գաղափարներ.-

Տալ անոնցնէ 2 հատ եւ բացատրել.

1.-----

Բացատրութիւն -----

2.-

Բացատրուի՛ն

Պրէ՛ ճաշի երկու աղօթքնէր.

Օրինէ՛ ով Աստուած

եւ

ճաշակեցու խաղաղութամբ

5.- Գիտնալ Քրիստոնեության Մուտքը Հայաստան

Պատասխանէ՛ հետեւեալ հարցումներուն.

1.- Ի՞նչ էր հայ ժողովուրդին կրօնքը երբ տակաւին քրիստոնեայ չէր :

2.- Տո՛ւր 3 չաստուածներու անուններ, զորս կը պաշտէին հայերը:

ա.----- բ.-----

գ.-----

3.- Յիսուսի Առաքեալներէն երկուքը եկան Հայաստան: Տո՛ւր անոնց անունները:

ա.----- բ.-----

գ.- Ե՞րբ կը զուգադիպի անոնց տօնը:

*Ի՞նչպէս եղաւ որ անոնք
Հայաստան եկան:*

Եղեսիոյ Արգար թագաւորը կը հիւանդանայ: Այդ օրերուն Երուսաղէմէն եկող վաճառականներ լուր կը բերեն իրեն, Յիսուսի հրաշագործութիւններուն մասին: Արգար թագաւոր կը պահանջէ, որ Յիսուս իր մօտ բերեն: Բայց Յիսուսի

խաչելութիւնը մօտ ըլլալով, այս վերջինը կ'ըսէ, թէ համբարձումէն ետք, իր առաքեալներէն մէկը կու գայ եւ զինք կը բժշկէ: Այդպէս ալ կ'ըլլայ եւ Թադէոս Առաքեալ կու գայ Եղեսիա եւ կը բժշկէ Արգար թագաւորը: Ապա ան կ'անցնի Հայաստան, յետոյ իրեն կը միանայ Բարթողիմէոս Առաքեալ, որ Հնդկաստանի կողմերը գացած էր: Թադէոս եւ Բարթողիմէոս Առաքեալները Հայաստանի մէջ առաջին քարոզիչները կ'ըլլան քրիստոնէութեան:

6.- Պիտնալ Ողջունել Կղերականները

Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցին ունի նուիրապետական յատուկ կարգ. իրաքանչիւր կղերական ունի իր կարգը եւ սկաուտը պէտք է յարգանք ցոյց տայ եւ գիտնայ ճիշդ ձեւով ողջունել զանոնք:

Տո՛ւր յաջորդական կարգերը սկսելով ամէնէնքարձրէն.

1 - - - - -

2 - - - - -

3 - - - - -

4 - - - - -

5 (ամուսնացեալ) - - - - -

Երբ տեսնես թիւ 1 կարգի կղերականը պէտք է ըսես - - - - -

Երբ տեսնես թիւ 2 կարգի կղերականն մը պէտք է ըսես - - - - -

Երբ տեսնես թիւ 3 եւ 4 կարգի կղերականն մը պէտք է ըսես - - - - -

Երբ տեսնես թիւ 5 կարգի կղերականն մը պէտք է ըսես - - - - -

Առհասարակ այս կարգերու զանազանումը կ'ըլլայ ծանօթութեամբ:

7.- Գիտնալ Հ.Մ.Ը.Մ.ի եւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Սկաուտական Դրօշակները

*Գծէ՛ ապա ներկէ՛ Հ.Մ.Ը.Մ.ի դրօշակը եւ
տո՛ւր կանոնագրութեամբ ճշդուած անոր
շափերը.*

Դրօշակին իմաստը.-

Բոլորս տեսած ենք դրօշակներ եւ գիտենք, թէ ի՞նչպէս
կ'ըլլան անոնք: Դրօշակներ տեսած ենք տողանցքներու
ընթացքին, պետական հաստատութիւններու շէնքերուն
առջեւ, եւայլն:

Գրօշակը ճիշդ է որ շինուած է կտորէ, բայց անոր իմաստը եւ խորհուրդը այդ կտորէն շատ անլի խորունկ է: Ան մեր պատիւն է, յաջողութեան, յառաջդիմութեան եւ պայծառութեան խորհրդանիշն է, յատուկ ուշադրութեամբ, յարգանքով եւ կարգապահութեամբ պէտք է գործածենք զայն, որովհետեւ ան սուրբ է:

Գծէ՛ ապա ներկէ՛ Հ.Մ.Ը.Մ.ի սկառուտական դրօշակը եւ տո՛ւր կանոնագրութեամբ ճշդուած անոր չափերը.

8.- Գիտնալ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Քայլերգը

Ընդօրինակէ՛ Հ.Մ.Ը.Մ.ի քայլերգը
ամբողջութեամբ.

Պատասխանէ՛:

Ո՞վ է հեղինակը -----

Ո՞վ է եղանակը յօրինողը -----

Ուշադրութիւն.

Այս քայլերգը ամբողջութեամբ էւ ճշգրտօրէն երգել գիտնալը նախապայման է Հ.Մ.Ը.Մ.ականին էւ տիպար սկաուտին համար:

Յօ - ուղ նախ-առկ ցե-ղի սն- մահնոր վեց դա- բու սն-մող վրե-
ծի զը- բոխ- նոր կա- սարն խյ-րե-նի լե- բոց Ին- ու- զոյն հր-
թանք կո- թո-ղել դրօ-շակ Ե- ու-զոյն Ին- կայ նը- շիր- մտն առ-
միզ Ին- ու- թել կա- մա-ւոր քա- նակ յա- ուղ յա-
ուղ սն- սա -սան յա- ուղ սն- դե- դել դե- դի յադ- թա -նակ.

9.- Յարգել Երկրի Կառավարութիւնը, Ժողովուրդը եւ Բժախնդիր Ըլլալ Մաքրութեան

Անհատը, որ մաս կը կազմէ ընկերութեան, ամէնէն փոքր մասնիկն է անոր, ստիպուած է հետեւելու անոր օրէնքներուն եւ ասանդութիւններուն: Օրէնքները կը հրսկրիս կառավարութենէն: Գողութիւն, սպաննութիւն, ճամբու օրէնքներու խախտում, եւայլն, արգիլուած են կառավարութեան կողմէ: Իսկ ասանդութիւնները եւ սովորութիւնները ժողովուրդ մը ճշդած կ'ըլլայ, օրինակ տղաքը տաբատ կը հագուին, իսկ աղջիկները առհասարակ՝ փէշ. այս վերջինը՝ ժողովուրդին կողմէ ճշդուած օրէնք է եւ սովորութիւն: Հայը ունի երկու պատկանելիութիւն. իր ապրած երկրի եւ հայկական ազգային պատկանելիութիւն: Ան պիտի յարգէ երկուքին օրէնքները եւ հետեւի երկուքին ասանդութիւններուն:

Այս օրինակներուն կողքին կայ նաեւ ուրիշ անգիր օրէնք մը, որ ո՛չ ժողովրդային հիմք ունի, ո՛չ ալ՝ կառավարական: Այդ՝ մաքրութիւնն է: Մաքուր պիտի ըլլանք քաղաքակրթութեան եւ առողջապահութեան համար:

Այս նիւթը աւելի պարզացնելու համար
կատարէ՛ հետեւեալները.-

5-6 տողերու մէջ բացատրէ ի՞նչ ըսել է
տիպար քաղաքացի.

Չօէ՛ օրինակելի թաղ մը.

Ստորև նշուած իրաքանչիւր հարցի պարագային, կլորի մէջ առ կարծիքիդ համապատասխանող միտքը.

** Դրացի ընկերդ աղբը պատուհանէն կը նետէ բեռնակառքին մէջ:*

ա.- դուն ալ կը նետես.

բ.- դուն չես նետեր.

գ.- մէկ շաքաթ դուն իր աղբը կը թափես եւ իրմէ կը խնդրես, որ այլեւս պատուհանէն չթափէ:

** Դրացիդ ելեկտրականութիւն կը գողնայ*

ա.- ընկերութեան լուր կու տաս, որպէսզի գան եւ ընդհատեն ելեկտրականութեան հոսանքը.

բ.- դուն ալ կը գողնաս.

գ.- դուն չես գողնար ու կը բացատրես որ ըրածը սխալ է:

** Ակումբին մէջ ես եւ սանտուիչ կ'ուտես*

ա.- թուղթը գետին կը նետես.

բ.- թուղթը կողովին մէջ կը նետես.

գ.- թուղթը կողովին մէջ կը նետես ու մօտերը ինկած թուղթերն ալ կը վերցնես:

* Ապրիլ 24-ի օրը եկեղեցի պիտի երթաս
ընկերներուդ հետ

ա.- կ'ըսես եկեղեցի երթանք ժամանակ
անցնենք, մարդ տեսնենք.

բ.- եկեղեցի չես երթար.

գ.- եկեղեցի կ'երթաս ու կը հետեւիս արա-
րողութեան:

* Այս երեքէն ո՞ր մէկուն կը նախընտրես
երթալ

ա.- նոր շարժապատկերի մը.

բ.- հայկական տոհմիկ երեկոյի մը.

գ.- ընկերային պարահանդէսի մը:

* Դասարանը ընկերդ գրաւորը կ'ընդօրի-
նակէ եւ բարձր նիշ կ'առնէ

ա.- դուն չես ընդօրինակեր եւ դաստիա-
րակին կ'ըսես.

բ.- դուն չես ընդօրինակեր եւ ընկերոջդ
կը համոզես որ ըրածը սխալ է.

գ.- դուն ալ կ'ընդօրինակես:

* Հայրդ դրամ կու տայ, որպէսզի քու եւ
եղբորդ գանձանակին մէջ դնես

ա.- դրամին մէկ մասը քովդ կը պահես եւ

միւսը գանձանակին մէջ կը դնես.

բ.- դրամը ամբողջութեամբ գանձանակին մէջ կը դնես.

գ.- գանձանակին մէջէն դրամ կը հանես ու կը ծախես:

* Նստած ես ու խմբապետը կու գայ

ա.- կարեւորութիւն չես տար.

բ.- կը կանգնիս ու կը բարեւես.

գ.- նստած տեղէդ կը բարեւես:

* Ծեր մը ճամբան անցնիլ կ'ուզէ

ա.- իրեն կ'օգնես, որպէսզի ճամբան անցնի.

բ.- իրեն չես օգներ, որպէսզի ճամբան անցնի.

գ.- ճամբադ կը փոխես, որպէսզի իրեն չհանդիպիս ու ստիպուած չըլլաս զինք անցընել:

* Կոյր մը կորսուած է

ա.- իրեն չես մօտենար.

բ.- մէկու մը կ'ըսես որ օգնէ.

գ.- կ'օգնես իրեն եւ ճիշդ ուղղութիւնը ցոյց կու տաս:

Ծանօթ.- այս հարցումներուն պատասխանելու համար կրնաս դիմել խմբապետիդ, առաջնորդիդ, դաստիարակիդ կամ ծնողքիդ:

**10.- Գիտնալ Հ.Մ.Բ.Մ.ի
Սկսուտական Կարգերը,
Աստիճաններն ու Պաշտօնները**

Իւրաքանչիւր կարգի տուփիկին մէջ դի՛ր համապատասխան նշանակը (իսկական նշանակը փակցնելով եւ կամ գծագրութեամբ):

Ն
ռ
Ր
Ա
Գ
Ի
Ր

Ն
ռ
Ր
Ր
Ն
Ծ
Ա
Ի

Բ.

Կ
Ա
Ր
Գ

Ա

Կ
Ա
Ր
Գ

Վ
Կ
Ա
Ի
Է
Ա
Լ

Ա
Ր
Ա
Ր
Ա
Ս
Է
Ա
Ն

Սկսուտական Աստիճաններն ու Պաշտոնները

Սկսուտական հետեւեալ աստիճաններն ու պաշտոնները, որոնք խառն գրուած են, ստորեւ տրուած տախտակին մէջ գրէ յաջորդական կարգով, սկսելով բարձրագոյնէն:

Առաջնորդ, մասնաճիւղի խմբապետ, փոխառաջնորդ, շրջանային ընդհանուր խմբապետ, միաւորի խմբապետ, խմբապետ, վարիչ առաջնորդ, շրջանային խմբապետ, աքելլա, փոխ խմբապետ, պալու, պաղիրա:

	Տիտղոս	Նշան (գոյն)	տարապին վրայ n°-ը կը դրուի
1			
2			
3			
4			
5			
6			

7			
8			
9			
10			
11			
12			

11.- Լաւապէս Կիրարկել Կարգապահական Վարժութիւնները

Երբ Լորտ Պէյտըն Փառլը սկսուտական շարժումը հիմնեց՝ իր գլխաւոր մտահոգութիւնն էր տղաք փոքր տարիքէն կարգապահութեան վարժեցնել, ունենալու համար տիպար գինուորներ: Այսպէս, տղոց այլազան վարժութիւններուն մէջ տեղ գտան կարգապահական շարժումներ: Ներկայիս այս կարգապահական վարժութիւնները կը կիրարկուին հաւաքոյթներու ընթացքին: Միօրինակ շարժումները եւ ճշգրտութիւնը կը հմայեն ներկաները եւ անոնց յարգանքը կը պարտադրեն, նաեւ հրահանգները կիրարկելով սկսուտը կը վարժուի հնազանդելու: Հետեւաբար, խմբապետը իրեն կրնայ վստահիլ որեւէ աշխատանք, գիտնալով որ պարտականութիւնը կատարելապէս պիտի գործադրուի: Երբ սկսուտը իրեն վստահուած աշխատանքները լաւապէս գործադրէ՝ կ'ըլլայ տիպար:

Ուրեմն, պէտք է որ կարգապահական վարժութիւնները լաւապէս կիրարկեն, առանց գանգատելու: Յիշէ՛. խմբապետը իր հանոյքին համար չէ, որ կը պահանջէ այս վարժութիւնները:

- Կարգապահական հրահանգը ունի երկու բաժին
- ա.- *Պատրաստուելու բաժին:* Սկսուտը կը պատրաստուի գործադրելու համար հրահանգը:
 - բ.- *Կատարելու բաժին:* Սկսուտը կը կատարէ հրահանգը:

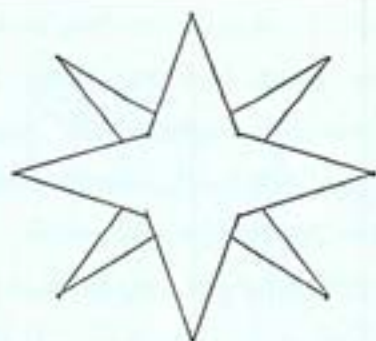
12.- Գիտնալ Կողմնացոյցին 8 Կողմերը

Պատասխանէ՛:

Ի՞նչ է կողմնացոյցը

Ե՞րբ գործածուած է առաջին անգամ

Որո՞նք գործածած են առաջին անգամ

Այս կողմնացոյցին վրայ ամբողջացուր 8 կողմերը, որոնք տրուած են ստորեւ:

Հիւսիս, հարաւ, արեւելք, արեւմուտք,
հարաւ-արեւմուտք, հարաւ-արեւելք,
հիւսիս-արեւմուտք, հիւսիս-արեւելք:

13.- Գիտնալ Սկաուտական Հանգոյցները, Կապերը եւ Հիւսքերը

Սկաուտութեան նպատակներէն է նաեւ անհատին ձեռային հմտութեան վարժեցնելը: Վստահաբար կարիքը ունեցած եւ երկու պարաններ իրարու միացնելու, առարկայ մը կապելու կամ գեղեցիկ հիւսքով մը զարդարելու: Այս հանգրուանին պէտք է գիտնաս 4 հանգոյց՝ *օղակ, ձկնորս, քառակուսի, թիւ 8ը*, 3 կապ՝ *գերան, խորձ, կոճ* եւ 1 հիւսք՝ *շղթայ*: Այս բոլոր կապերը սկաուտական կապեր են: Անոնք կը տարբերին ուրիշ կապերէ, որովհետեւ անոնք կը կապուին ու կը քակուին յատուկ օրէնքով:

Ստորեւ ներկայացուած է իւրաքանչիւրին նկարը եւ կարելորութիւնը գործադրութեան համար, դիմէ՛ փորձառու սկաուտի մը:

Օղակ- երկու հաւասար հաստութեամբ պարաններ իրարու կապելու կը ծառայէ: Դիրութեամբ կը քակուի:

Չկնորս- սահուն պարաններ իրարու կապելու կը ծառայէ:

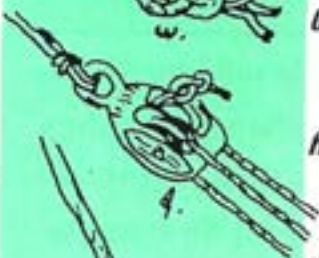
Քառակուսի- գործնական եւ գեղեցիկ հանգոյց մը, որ կը գործածուի գայլիկին փողկապին երկու ծայրերը իրարու կապելու համար:

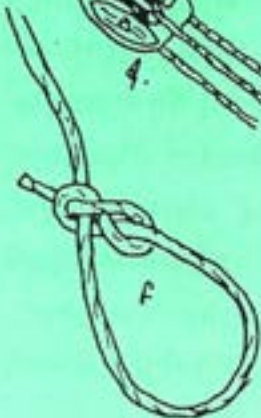
Թի 8-ը դիրորութեամբ կազմուող հանգոյց մըն է, որ կը գործածուի հետեւեալ նպատակներու.

ա.- Պարանի մը ծայրը պաշտպանելու համար քակուելէ.

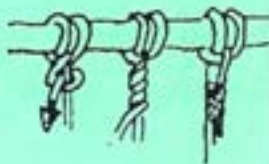

բ.- Պարանի մը ծայրը սահուն օղակ մը շինելու համար.

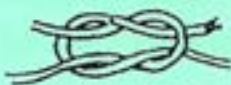

գ.- Մեծ հանգոյց մը կազմելու.

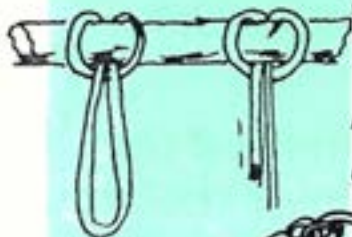
դ.- Մագլցողները զայն կը գործածեն երկար պարանի մը մէջտեղը հաստատուն օղակ մը ունենալու:

Գերան-գործնական կարելոր կապ մը, որ կը գործածուի պարանը ձողի մը կապելու կամ սկաուտական որելէ փաթթուածը սկսելու համար:

Կով- երկու հաւասար հաստութեամբ պարաններ իրարու միացնելու կը ծառայէ. դժուարութեամբ կը քակուի:

Խուրձ- կը ծառայէ ընդհանրապէս հորիզոնական ձողերէ կախիչներ ունենալու համար:

Շրթայ- գեղեցիկ հիւսք մը, որ կը գործածուի սուլիչի կապերուն համար:

Ամբողջացո՛ւր այս տախտակը
X նշանը դնելով «ճիշդ» կամ «սխալ»,
սխնականերէն մէկուն մէջ:

	Ճիշդ	Սխալ
♦ Պարանները խոնաւութեան մէջ կը պահեն.		
♦ Երբ հանգոյց մը ընեն, վրան ջուր կը թափեն, որպէսզի ամրանայ.		
♦ Բանակումի աւարտին ձեռային աշխատանքները քակած ժամանակ պարանները դանակով կը կտրեն.		
♦ Քակուած պարանները տոպրակներուն մէջ կը դրնեն առանց ամփոփելու.		
♦ Պարանին ծայրը հանգոյց կ'ընեն, որպէսզի չըքակուի.		
♦ Եթէ պարանը խոնաւ է արեւուն տակ կը դնեն, որպէսզի չորնայ.		
♦ Կարճ պարան մը պէտք ըլլալու պարագային միջակ երկարութիւն ունեցող պարանէ մը կը կտրեն.		

14.- Գիտնալ Սկաուտական Հետախուզական Նշանները

Գիտնալ սկաուտական հետախուզական նշաններէն՝ ուղղութիւն, անել ճամբայ, վտանգ, ջուր, աղտոտ ջուր, նամակ, բանակավայր, սպասում, վերադարձ եւ ընտելանալ իրաքանչիւր նշանին գործածութեան բոլոր մանրամասնութիւններուն:

Ի՞նչ կը նշանակէ հետախուզել.

Հետախուզական նշանները կարելի է այլազան միջոցներով շինել. խիճեր, տախտակի կտորներ, ծանր ճիւղեր, կաւիճ, քար, եւ այլն: Բայց ուշադրութիւն պէտք է ընես, որ շրջապատին վնաս չհասնի: Արգիլուած է օրինակ ներկով գծել պատերուն վրայ կամ դանակով քերթել ծառի կոճղին վրայ:

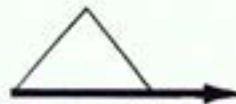
Իրաքանչիւր խմբակ պարտականութիւն ունի գրելու իրաքանչիւր նշանի քանակը ճամբու ընթացքին, իսկ վերջին խմբակը պարտի ոչնչացնել բոլոր նշանները եւ մաքրել հետքերը:

Իւրաքանչիւր նշան կապէ՛ իր բառին.

Ուղղութիւն

Անէլ ճամբայ

Վտանգ

Ջուր

Աղտոտ ջուր

Նամակ

Բանակավայր

Սպասում

Վերադարձ

15.- Շինել Սկառուտական Կրակարան մը

Կրակարաններու նկարներէն գաղափար առնելով դուն եւս կրնաս կրակարան շինել:

Սակայն կան կարելոր պայմաններ, որոնք նկատի պէտք է առնես կրակարանը պատրաստուած ժամանակ.-

1.- Հովի ուղղութիւնը.

2.- Կրակարանին մօտ մաքուր պէտք է ըլլայ.

3.- Կրակարանին մօտ ջուր պէտք է ըլլայ.

Պատասխանէ՛ հետեւեալ հարցումներուն.

Վերեւ նշուած իւրաքանչիւր պայմանին կարելորութիւնը բացատրէ՛.

1. -----

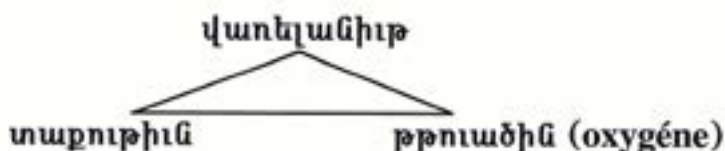
2. -----

3. -----

Ի՞նչ է կրակին գլխաւոր վառելանիւթը

Ինչո՞ւ կանաչ տերեւ պէտք չէ այրել

Կրակի եռանկիւնը ի՞նչ է.-

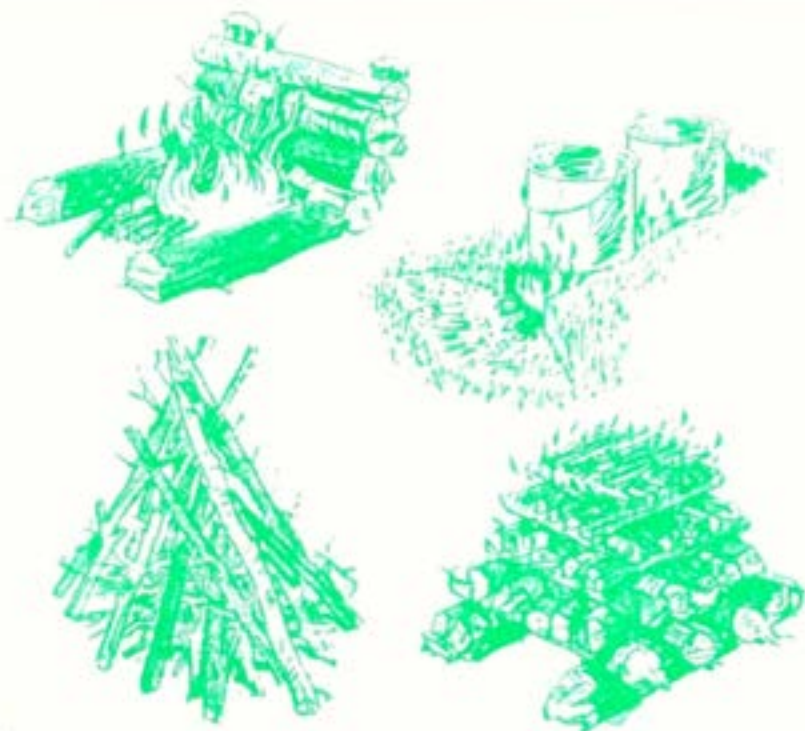
Եթէ այս երեքէն մէկը վերցնես կրակը կը մարի

Գրէ՛ թէ ի՞նչպէս կարելի է կասեցնել այս երեք կէտերը եւ տո՛ւր գործնական օրինակ մը.

Վառելանիւթ

Տաքութիւն

Թթուածիւն (oxygène)

16.- Կարենալ Մաքրել և Գործածել Լապտեր մը

Բանակումի ընթացքին լուսաւորման համար սկաուտները կը գործածեն լապտեր: Լապտերը կ'աշխատի քարիւղով, և պատրոյգին վրայի կրակն է որ կը լուսաւորէ: Այս պատճառով պէտք է ուշադրութիւն ընել որ չիյնայ, որպէսզի շուրջը չբռնկի: Ինչպէս լուսաւորումի որեւէ միջոց, լապտերն ալ որքան բարձր դիրքի վրայ դրուի, այդքան աւելի լաւ լուսաւորում կու տայ:

Կարելի է լապտերը կախել ծառի մը տոկուն ճիւղէն կամ կարելի է յատուկ եռոտանի մը շինել և հոնկէ կախել:

Լապտերը բնաւ վրանին մէջ պէտք չէ դնել:

Հարցում.

1.- Ինչո՞ւ պէտք չէ լապտերը վրանին մէջ վառել

2.- Ուրկէ՞ պէտք է կախել լապտերը, որպէսզի բռնիչը չտաքնայ

3.- Ինչո՞ւ սկաուտներուն կողմէ կը գործածուի լապտերը և ոչ թէ մոմը

17.- Գիտնալ Սկաուտական Վրան Լարել

Ամառնային եղանակին երբ բանակումի երթաս, վրաններու տակ պիտի գիշերես: Պէտք է որ վրան լարել գիտնաս, ուրեմն ուշադրութիւն ըրէ հետեւեալ օրէնքներուն.-

1.- Գետինը հարթէ

2.- Վրանը լարէ հովին ուղղութեամբ

Հարցում.

1.- Ինչո՞ւ պէտք է գետինը հարթել

2.- Ինչո՞ւ պէտք է վրանը լարել հովին ուղղութեամբ

Ինչպե՞ս լարել վրանը

Երբ ճշդուած է վրանին տեղը եւ ուղղութիւնը, երկու սկաուտներ կը բռնեն ձողերը եւ երրորդ մը կը գամէ ցիցերը, նկարին մէջ ճշդուած կարգով:

ճիշդ

սխալ

Ի՞նչ պետք է ընել որպեսզի

ա.- Հովը վրանին կողմերը չբանայ

բ.- Անձրեւի պարագային ջուրը ներս չմտնէ

գ.- Միջատները հեռու մնան

18.- Գիտնայ Բանակավայրին Շուրջ Ցանկապատ Շինել, Քակել և Ամփոփել

Բանակավայրին շուրջ պետք է որ պարանով ցանկապատ շինուի, որպէսզի մարդիկ գիտնան, թէ ո՞ւր են ըսկաուտներուն բանակած վայրին սահմանները: Այս կը ճշդէ գիշերային պահակներու հսկողութեան սահմանները: Բանակավայրին շուրջ կը ճշդուին ծառեր, իսկ եթէ ծառեր չըլլան՝ կը տնկենք գերաններ, որոնց վրայ կը կապուի պարանը և օղակ մը կը շինուի, բանակավայրին շուրջ:

Բանակումի աւարտին պիտի հաւաքես պարանը, ամփոփես ու վերցնես, որպէսզի կարելի ըլլայ յաջորդ առիթին նոյն պարանը դարձեալ գործածել:

Ցանկապատը կ'օգնէ նաև բռնելու գիշերային գողեր կամ կենդանիներ: Այսպէս, կարելի է պարանին վրայէն կախել թիթեղի տուփեր, որոնք երբ շարժին իրարու կը զարնուին, և անոնց ձայնէն պահակները կը գիտնան որ վտանգ կայ:

Պատասխանէ՛:

1.- Ի՞նչ կապ պէտք է գործածել պարանը ծառին ամրացնելու համար

2.- Ի՞նչպէս կարելի է պարանը լաւ վիճակի մէջ պահել

19.- Ծանոթանալ Մորսին եւ Գիտնալ Սուլիչով Հրահանգներու Չեւերը

Պատասխանէ՛.

Ո՞վ է Սամուէլ Մորս

Ի՞նչ է մորսը

Գրէ՛ հայերէն մորսը.

ա, <input style="width: 100px;" type="text"/>	ծ, <input style="width: 100px;" type="text"/>	ջ, <input style="width: 100px;" type="text"/>
բ, <input style="width: 100px;" type="text"/>	կ, <input style="width: 100px;" type="text"/>	ն, <input style="width: 100px;" type="text"/>
գ, <input style="width: 100px;" type="text"/>	հ, <input style="width: 100px;" type="text"/>	ւ, <input style="width: 100px;" type="text"/>
դ, <input style="width: 100px;" type="text"/>	ձ, <input style="width: 100px;" type="text"/>	վ, <input style="width: 100px;" type="text"/>
ե, <input style="width: 100px;" type="text"/>	ղ, <input style="width: 100px;" type="text"/>	տ, <input style="width: 100px;" type="text"/>
վ, <input style="width: 100px;" type="text"/>	ճ, <input style="width: 100px;" type="text"/>	ր, <input style="width: 100px;" type="text"/>
է, <input style="width: 100px;" type="text"/>	մ, <input style="width: 100px;" type="text"/>	ց, <input style="width: 100px;" type="text"/>
ւ, <input style="width: 100px;" type="text"/>	լ, <input style="width: 100px;" type="text"/>	ւ, <input style="width: 100px;" type="text"/>
թ, <input style="width: 100px;" type="text"/>	ն, <input style="width: 100px;" type="text"/>	փ, <input style="width: 100px;" type="text"/>
ժ, <input style="width: 100px;" type="text"/>	շ, <input style="width: 100px;" type="text"/>	ք, <input style="width: 100px;" type="text"/>
ի, <input style="width: 100px;" type="text"/>	ո, <input style="width: 100px;" type="text"/>	օ, <input style="width: 100px;" type="text"/>
լ, <input style="width: 100px;" type="text"/>	չ, <input style="width: 100px;" type="text"/>	ֆ, <input style="width: 100px;" type="text"/>
խ, <input style="width: 100px;" type="text"/>	պ, <input style="width: 100px;" type="text"/>	

Իբրեւ նորընծայ սկաուտ պէտք է կարենաս մորսի վերածել կամ մորսէն գրել նախադասութիւններ, բայց այս մէկը պէտք է ընես որոշ արագութեամբ, օրինակ՝ դաւանանքի իրաքանչիւր յօդուած պէտք է թարգմանես միջին հաշուով 2 վայրկեանէն:

Մորսի վերածէ՛:

Սկաուտին խօսքը նուիրական է:

Գրէ՛ անունդ-մականունդ եւ մորսի
վերածէ՛

Մորսով կը տրուին նաեւ կարգ մը հրահանգներ, յատկապէս երբ խումբը ցրուած է, կամ կարելի չըլլար գիրար տեսնել: Պէտք է գիտնաս հետեւեալները.-

Ուշադրութիւն —

Հանգիստ •—

Պատրաստ •

Հաւաք

Տրում — — — — —

Զարթնում — ...

Քննութիւն —•—•

Խումբ քայլ առա՛ջ, օ՛ն •—•

Խումբ, կա՛ց —•

Քնանալ — ... — ...

Կրակմար — —•/— —

20.- Գիտնալ Խմբակային Դրօշակին Իմաստը

Գծէ՛ խմբակիդ դրօշակը, ճշդէ՛ չափերը
եւ գոյները

Ձեռային աշխատանքով մը
մասնակցութիւնդ բեր դրօշակի գաւազանին
վրայի վարդարանքին եւ հոս արձանագրէ
թէ ի՞նչ էր քու աշխատանքդ:

Խմբակային դրօշակը խմբակին անունը խորհրդանշող
այն գոյքն է, զոր խմբակի ոեւէ անդամ պէտք է հսկէ, որ
միշտ մաքուր մնայ, չկորսուի ու չմաշի: Ան խմբակին պա-
տիւն է: Ամէն հաւաքոյթի ան պէտք է արդուկուած ըլլայ:
Դրօշակի արարողութեանց ընթացքին, խմբակին առաջ-
նորդը զայն կը բռնէ իր աջ ձեռքով:

21.- Գաղափար Ունենալ Խմբակային Գործելակերպի Մասին

Խմբակը կը բաղկանայ Տէն 10 սկաուտներէ: Ան կ'ունենայ մէկ առաջնորդ, մէկ փոխ առաջնորդ եւ անդամներ: Խմբակը առաջին հատուածն է խումբին: Առհասարակ աշխատանք մը կը տրուի խումբին խմբապետին կողմէ՝ առաջնորդին, որ իր կարգին կը փոխանցէ խմբակին եւ միասնաբար կը կատարեն աշխատանքը: Ամբողջ խմբակն է որ կը վերցնէ տրուած աշխատանքին պատասխանատուութիւնը: Գործակցաբար կը յաջողցնեն պարտականութիւնը: Նոյնաման աշխատանքներու պարագային, խմբակային մրցակցութիւն տեղի կ'ունենայ: Այս մրցակցութիւնը կ'ըլլայ սկաուտական ոգիով, մեկնելով աշխատանքը լաւագոյնս ներկայացնելու մտահոգութենէն:

Խմբակը ունի ենթաբաժանումներ: Այսպէս, իրաքանչիւր սկաուտ ունի պաշտօն մը, զոր պարտի կատարել: Պաշտօններ կան, որոնք մնայուն են, իսկ ուրիշներ՝ կը տրուին ըստ պահանջի:

*Գրէ՛ խմբակիդ անդամներուն անունները
եւ իրաքանչիւրին պաշտօնը*

- -----
- -----
- -----
- -----

Ի՞նչ յաւելեալ պաշտօններու
անհրաժեշտութիւնը կ'ըլլայ
բանակումներու ընթացքին

- -----
- -----
- -----
- -----
- -----

Ի՞նչ է քու պաշտօնդ խմբակէն ներս

Ի՞նչ են պարտականութիւններդ

*Ի՞նչ ձեւերով կրնաս բարելաւել
աշխատանքդ*

*Ուշադրութեամբ կարդայ այս գրութիւնը,
ապա պատասխանէ՝ հարցումներուն:*

«Արծիւ» խմբակը խմբակային իր ժողովին որոշած էր, որպէս խմբակային աշխատանք, հաւաքոյթի ընթացքին շինել թռչուններու համար պպտիկ տնակներ, որոնք հետագային պիտի վետեղուին բնութեան մէջ: Եղբ. Վազգէն աշխատանքները բաժնած էր: Այսպէս, իւրաքանչիւր անդամ ունէր իր պարտականութիւնը.- Եղբայր Հրաչ պիտի պատրաստէր քարտէսները, եղբայր Գրիգոր պիտի բերէր խէժ, եղբ. Վարանդ՝ 3 սղոց, եղբ. Վիգէն՝ սրճագոյն ներկ, եղբ. Արմէն՝ բամպակ, եղբ. Արա՝ գամ: Եղբայր Վազգէնը ինք պիտի գնէր տախտակները:

Հաւաքոյթին օրը հետեւեալը պատահեցաւ: Առաւօտեան ժամը 8ին եղբ. Վազգէն եկաւ ակումբ պատրաստելու համար աշխատանքին վայրը: Ապա խմբակին անդամները յաջորդաբար սկսան հասնիլ: Եղբայր Հրաչ անմիջապէս որ հասաւ, եղբ. Վազգէնին հաղորդեց որ ինք չէ կարողացած քարտէսները պատրաստել, որովհետեւ շարժապատկերի գացած է: Ժամը 8.20ին, եղբ. Սեւակ խումբին խմբապետը իր քով

կը կանչէ եղբ. Վալգէնը ու կ'ըսէ, թէ եղբայր Վիգէնին հայրը եկած է ըսելու, որ եղբայր Վիգէն անհանգիստ է ու պիտի բացակայի հաւաքոյթէն, բայց ղրկած է երկու շիշ սրճագոյն ներկ: Ժամը 8.30ի դրօշակի արարողութենէն ետք, եղբ. Վարանդ տակաւին եկած չէր: Խմբակը ուզեց սկսիլ աշխատանքին սակայն ...

Հարցումներ.

1.- Ո՞վ էր եղբ. Վալգէն

2.- Ի՞նչ էր խմբակին անունը

3.- Քանի՞ անդամներէ կը բաղկանար խմբակը

4.- Ո՞ր թուականին համար որոշած էին խմբակային աշխատանքը

5.- Քանի՞ բացակայ կար ճշդուած աշխատանքին օրը

6.- Որո՞նք բացակայած էին

7.- Թուէ՛ հրաքանչիւրին
պարտականութիւնը

8.- Ի՞նչ ըրած էր եղբ. Վիգէն

9.- Ի՞նչ ըրած էր եղբ. Վարանդ

10.- Ի՞նչ ըրած էր եղբ. Հրաչ

11.- Իրաքանչիւրի պարագային տո՛ւր
անձնական կարծիքդ
Եղբ. Վարանդ

Եղբ. Վիգէն

Եղբ. Հրաչ

12.- Ի՞նչ կը նշանակէ պարտականութիւն:
Տո՛ւր օրինակ մը

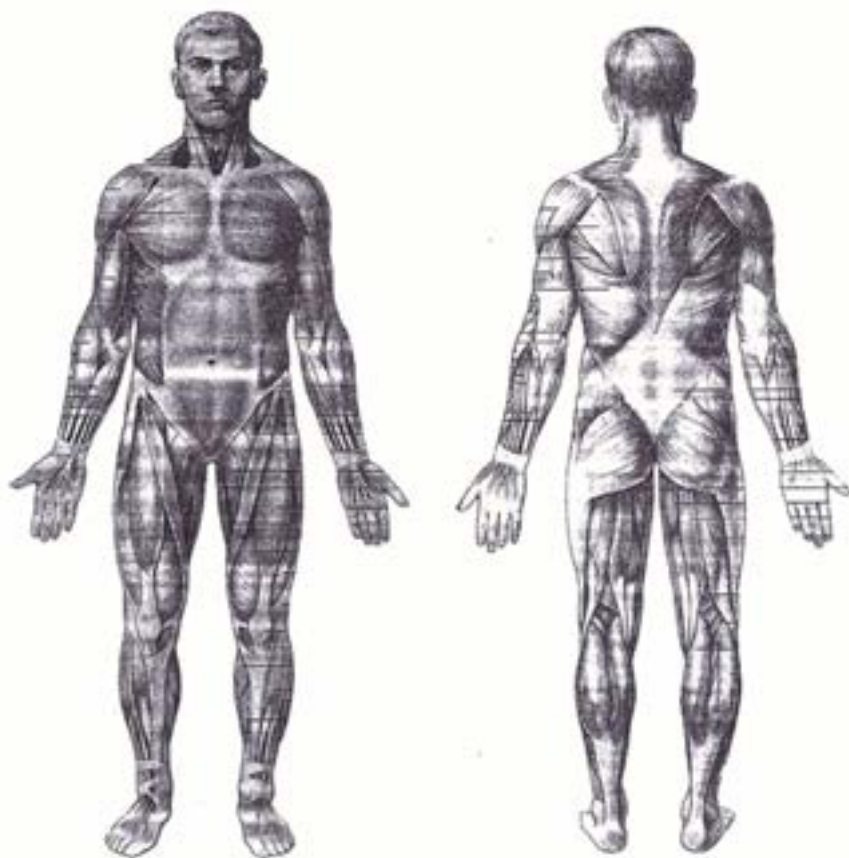
13.- Ի՞նչ կը նշանակէ պարտականութեան
գիտակցութիւն

14.- Որո՞նք գիտակից էին իրենց
պարտականութեան

15.- Ի՞նչ եղաւ եղբայրներ վարանդին եւ
Հրաչին պարտականութեան անգիտակից
ըլլալուն հետեւանքը

16.- Պատկերացուր, թէ խմբակը ի՞նչ կրնայ
ըրած ըլլալ այդ հաւաքոյթին

22.- Գիտնալ Մարմնին Գլխաւոր Մասերը եւ 5 Չգայարանները

Ճշդէ՛ հինգ Վգայարանները եւ նիվակով
կապէ իրենց տեղերը:

Մարմնին իւրաքանչիւր մասը ներկէ տարբեր
գոյնով:

23.- Գիտնալ Մարմինը Մաքուր Պահելու Կարեւորութիւնը

Ի՞նչ է մաքրութիւնը

Մաքրել կը նշանակէ աղտոտութիւնները հեռացնել առարկայէ մը, վայրէ մը կամ մարմինէ մը:

Ինչո՞ւ մաքուր պէտք է մնալ

Աղտը իր կազմուածքով շատ դիրութեամբ կ'ամբարէ եւ կը ստեղծէ մանրէներ եւ այդպէսով կը վտանգէ առողջութիւնը:

Ի՞նչպէս մաքրուիլ

1.- Լոգանքը

Հետեւողութեամբ պէտք է լոգնալ: Լոգանքը պէտք է ըլլայ օճառով եւ քիչ մը կարծր սպունգով: Պէտք է շփել մարմինը, որպէսզի մեռած մորթերը ելլեն եւ մորթի ծակտիկները բացուին:

Նախընտրելի է որ օճառը մէկ-երկու վայրկեան մնայ մարմին վրայ, ապա ջուրով լուալ: Լոգանքի ընթացքին ուշադրութիւն պէտք է ընել մազոտ մասերուն եւ ծալուած մասերուն:

Լոգանքէն ետք կարեւոր է լաւապէս չորցուիլ, որպէսզի մարմինը պաղ չառնէ:

Եթէ լոգնալու կարելիութիւն չկայ (բանակում), կարելի է օճառուած լաթով մը սրբուիլ եւ ապա լաւապէս չորցուիլ:

Մորթը կը շնչէ եւ այս պատճառով անոր ծակտիկները պէտք է բաց մնան: Պէտք չէ «ծել» կամ շպար գործածել ու ծակտիկները գոցել:

Կարեւոր է նաեւ ներքնազգեստները փոխել ամէն օր, նոյնիսկ եթէ պիտի չլոզնաս:

2.- Ականջը մաքրել

Ականջը մաքրել cotton tigenով կամ ցպիկի մը վրայ փաթթուած բամպակով, սակայն պէտք չէ շատ խորունկ երթալ, այլապէս կրնաս թմբուկը վիրաւորել: Որեւէ անբնական ցաւի պարագային անմիջապէս պէտք է բժշկուիլ: Որեւէ պարագային, ականջին մէջ չլեցնել ձէթ, ալքոլ, օղի կամ ուրիշ հեղուկ:

Պէտք է նաեւ մաքրել ականջին ետեւը ալքոլով եւ բամպակով:

3.- Քիթը մաքրել

Քիթը մաքրելը կ'ըլլայ խնջելով, եթէ տակաւին աղտ մնայ՝ կարելի է մաքրել ականջին պէս:

4.- Բերան (ակոսայ)

Ակոսան պէտք է խոզանակել առաւօտուն եւ իրիկունը: Պէտք է ակոսաները մաքրել հետեւեալ ձևերով.-

1.- Վերի առամնաշարէն դեպի վար, ապա՝ հորիզոնական, լինտերը չվնասելու համար:

2.- Վարի ատամնաշարէն դէպի վեր, ապա՝ հորիզոնական, լինտերը չվնասելու համար:

3.- Ապա երկու ատամնաշարները միացնել եւ հորիզոնական խոզանակել:

4.- Թիւ 1 եւ 2 ներսի կողմէն:

5.- Կարելոր է նաեւ մատով մաքրել լինտերը:

Ուշադրութիւն.- Որեւէ պարագայի ակոսները չմաքրել կարծր կերպընկալով (*plastique*) կամ մետաղէ նիւթով, այլ՝ գործածել տախտակէ ատամնակրկիտը:

6.- Մազ սանտրել

Կարելոր է մազերը սանտրել հետեւողականութեամբ, քիչ մը նեղ ակոսայ ունեցող սանտրով, որպէսզի մազերուն մէջ մնացած փոշիները դուրս ելլեն:

7.- Աչքը

Աչքը պէտք է լուսլ առատ ջուրով, ուշադրութիւն ընելով որ անոր անկիւնները մնացած եւ չորցած աղտերը հանուին:

* * *

Մինչևի հիմա խօսեցանք անհատի մաքրութեան մասին, պէտք է նկատի առնենք նաև հաւաքականութեան, շրջապատի մաքրութիւնը:

Շրջապատի մաքրութեան օժանդակող ազդակներն են՝

* *Գետին չթքնել.*

* *Գետին աղբ չթափել.*

* *Աղբի տոպրակները գոց վիճակի մէջ պահել եւ յատուկ տեղեր թափել.*

Իսկ բանակումներուն այս կանոններուն կողքին նկատի առնել.-

* *Վայրը ճահիճներէն հեռու ընտրել: Հակառակ պարագային ճահիճին ջուրը մաքրել.*

* *Լուացքի ջուրերը հոսեցնել դէպի հեռու.*

* *Վրանները արևոտ եւ օդասուն պահել, առաւելագոյն չափով.*

* *Գետինը ջրել, որպէսզի փոշի չելլէ:*

Ծանօթ. - *Եթէ ամէն անձ մաքուր ըլլայ եւ ջուրջը մաքուր պահէ՝ հաւաքականութիւնն ալ մաքուր կ'ըլլայ:*

Հետեւեալ հարցերուն մասին մտածէ՛ եւ այո կամ ոչ նշանակէ սիւնակներուն մէջ: Եղիբ անկեղծ, որպէսզի կարենաս շտկել սխալներդ:

	Այո	Ոչ
1.- Չեոքերս կը լուամ ամէն ճաշէ ստագ.		
2.- Հեպեւողական յետով կը լոզնամ, մարմինս մարուր պահելու համար.		
3.- Ակռաներս կը խոզանակեմ առնուագն նախաճաշէն եւ ընթրիքէն վերջ:		
4.- Եղունգներս կպրուած եւ մարուր կը պահեմ.		
5.- Մազերս նուագագոյնը շարաքը մէկ անգամ կը լուամ.		
6.- Չեոքերս կը լուամ բաղնիքը գործածելէ ետք.		
7.- Պէտք եղած խնամքը կու փամ վերբերու.		
8.- Կպրուածք մը որ կ'արխնի, ծնողքիս կամ խմբապետիս ցոյց կու փամ.		
9.- Հեռու կը մնամ ուրիշներէ, երբ հարբուիս եմ.		
10.- Հեռու կը մնամ ընկերներէս, որոնք փոխանցիկ հիւանդութիւն մը ունին.		

24.- Գաղափար Ունենալ Նախնական Դարմանումի մասին

Բանակումներու կամ առօրեայ կեանքի ընթացքին կրնան պատահիլ արկածներ, որոնք դարմանումի կը կարօտին: Սկսուող պիտի կատարէ «նախնական դարմանում», այսինքն՝ սկսուտին դարմանումը վերջնական պիտի չըլլայ, այլ պէտք է ըլլայ այնպէս մը, որ վիրաւորը ամենէն լաւ վիճակին մէջ հասնի բժիշկին: Կարելոր է նաեւ, որ սկսուող կարենայ յստակ տեղեկութիւններ փոխանցէ արկածի մասին, դիրացնելով բժիշկին կատարելիք դարմանումը: Այս մէկը կարելոր է, յատկապէս թունաւոր խայթուածքներու ժամանակ:

Սկսուող պէտք է գիտնայ հեռաձայնի կարելոր թիւերն ու հասցէներ, որոնք կապ ունենան ապահովութեան հետ:

Գրէ՛:

1.- Կարմիր Խաչի հեռաձայնի թիւերը

2.- Օ.Խ.Ի կեդրոնի թիւերը

3.- Ակումբի հեռաձայնի թիւերը

4.- Դեղարանի հեռաձայնի թիւ

5.- Հիւանդանոցի հեռաձայնի թիւեր

6.- Ընտանիքի բժիշկի հեռաձայնի թիւ

7.- Ապահովութեան ընկերութեան
հեռաձայնի թիւ

Այրուածք - Անմիջապէս պաղ ջուրով լուալ, ապա կամաց-կամաց պարզ ջուր դնել, մինչեւ որ ցաւը անցնի: Եթէ այրուածքը ծանր է, մաքուր ճերմակ լաթով փաթթել եւ բժիշկին փոխադրել:

*Ճշդէ՛ սիւսլ եղած դարմանունը
եւ տո՛ւր ճիշդը.*

Յակոբ տունը կրակարանին հետ խաղացած ժամանակ կրակ մը կը ցատկէ աջ բազուկին վրայ եւ կ'այրէ: Ընկերը Տիգրան, անմիջապէս վրան ակռայի դեղ կը քսէ եւ լաթով մը ամուր կը կապէ:

Կտրուածք.- Առաջնահերթ է արհիւնահոսութիւնը դադրեցնել: Վերքը պէտք է մաքրել, ապա վրան guavaze դնել եւ սեղմել:

Ճշդէ՛ սխալ եղած դարմանումը եւ տո՛ւր ճիշդը.

Սերոք անտառը վազած ատեն կ'իյնայ ու ծունկը կը վիրաւորէ: Ընկերը՝ Շանթ, անմիջապէս աւքոյ կը թափէ վրան, բամպակով կը մաքրէ եւ վրան փակցնելիք կը դնէ:

Արհիւնահոսութիւն.- Երբ կտրուածքին վրայ սեղմես, բայց արիւնը հոսելէ չդադրի, ըսել է թէ մայր երակ մը վիրաւորուած է եւ արհիւնահոսութիւն կայ: Մարմինը ունի մայր երակներ, որոնք աշխոյժ արիւն կը փոխադրեն մարմնին ծայրամասերը: Կարգ մը տեղեր մայր երակները աւելի մակերեսային են (տե՛ս նկարը):

Երբ կտրուածքին տեղը սեղմես կամ կապես, արիւնը հոսելէ կը դադրի. այն ժամանակ կրնաս վիրաւորը հիւանդանոց հասցնել: Այս կապը մէկ ժամէն անլի երկար պէտք չէ տուէ, այլապէս այդ անդամը կը նեխի եւ վիրաբուժութեամբ կը հատուի: Եթէ ժամանակին պիտի չկարենաս հիւանդանոց հասցնել, նախընտրելի է կապ չկապել:

Խայթուածք. Խայթուածքները կրնան ըլլալ թունաւոր կամ՝ ոչ: Թունաւորի պարագային վերքը անլի խորացնել եւ արիւն հոսեցնել, ապա բժիշկին հասցնել: Կարելոր է ճշգրտութեամբ փոխանցել կճող միջատին կամ կենդանիին ի՞նչ տեսակ ըլլալը, որպէսզի կարելի ըլլայ ըստ այնմ դարման տալ: Եթէ խայթուածքը թունաւոր չէ, զայն դարմանել պարզ վերքի նման:

Հարցում

1.- Ճշդէ՛ շրջանիդ մէջ գտնուող այն կենդանիները եւ միջատները, որոնց խայթուածքը թունաւոր է

2.- Ինչպէ՞ս խորացնել թունաւոր
խայթումը եւ արիւն հոսեցնել

Ոսկրակոյտ. Երբ ոսկորը կտրուած է, վիրաւորը
ահոելի ցաւ կ'ունենայ: Պէտք է վիրաւոր մասը անշարժ
մնայ, չշարժի եւ ենթական անմիջապէս բժիշկի
փոխադրուի:

Հարցում.

1.- Ի՞նչպէս անշարժ պահել կտրուած ան-
դամ մը: Մանրամասն բացատրութիւն տո՛ւր,
գործնական ձեւի մը մասին

2.- Ինչո՞ւ անշարժ պէտք է պահել կտրուած
անդամ մը եւ միայն բժիշկին վստահիլ անոր
շարժիլը

25.- Գիտնալ Պատգարակ Շինելու Չեւերը

Ի՞նչ է պատգարակը եւ ինչի՞ կը գործածուի:

Ի՞նչ ձեւերով կարելի է պատգարակ շինել
(տո՛ւր 5 ձեւեր)

*-----

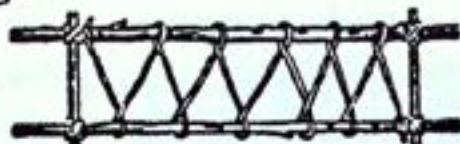
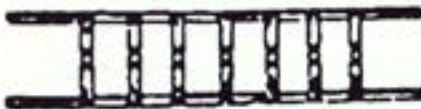
*-----

*-----

*-----

*-----

Ընտրէ՛ այս ձեւերէն մէկը եւ ընկեր մը
փոխադրէ՛.

Պատգարակի գործածությունը

Կարևոր է որ վիրաւոր անձը ամենայն հանգստութեամբ փոխադրուի, ուստի պէտք է ուշադիր ըլլաս, որ հիւանդը անշարժ մնայ պատգարակին վրայ կամ նուազագոյնը չշարժի: Գիտցիր որ նուազագոյն անկողնի շարժում մը, կրնայ մահացու ըլլալ կարգ մը արկածներու պարագային:

Պատգարակը առնուազն երկու հոգիով կը շալկուի եւ անպայման կ'ունենայ հրահանգիչ մը (կրնայ երկուքէն մէկը ըլլալ), որ կու տայ հրահանգները:

Հրահանգ- *«Ուշադրութի՛ն բարձրացնելու»*

«Բարձրացո՛ւր»

Այս հրահանգին երկու անձերը միասնաբար կը բարձրացնեն պատգարակը, միշտ պահպանելով հորիզոնական վիճակը:

Հրահանգ- *«Քալէ՛».*

Այս հրահանգին պատգարակը կը քալէ: Կարևոր է որ երկու քալողները հակառակ քայլերով սկսին քալել: Եթէ առջեւինը աջ ոտքով քալէ, ետեւինը ձախ ոտքով պէտք է քալէ, կամ հակառակը:

Հրահանգ- *«Կեցի՛ր».*

Կը կեցնեն պատգարակը:

Հրահանգ. *«Իջեցո՛ւր».*

Պատգարակը կ'իջեցնեն, դարձեալ պահելով հորիզոնական վիճակը:

26.- Մարզանք

Մարզանք կը կոչուին յաջորդական համաչափ այն շարժումները, որոնք գործի կը մղեն մարմնի զանազան մկանները:

Ինչպէս բոլոր մեքենաները, այդպէս ալ մարդկային մկանները, եթէ անշարժ մնան (կամ քիչ շարժին) ժամանակի ընթացքին կը դառնան ծոյլ եւ հիւանդութիւններու կը տանին (Rhumatisme, յօդերու ցաւեր):

Մարզանքը կարելոր է կեանքի մէջ, որովհետեւ ան կը բարելաւէ շնչառութիւնը, արեան շրջագայութիւնը եւ կը ներդաշնակէ մկանները:

Մարզանքի գլխաւոր նպատակն է բարելաւել մարզիկի մը արդիւնքները: Այսպէս, ամէն մարզիկ աւելի արագ վազելու համար, աւելի հեռու եւ բարձր ցատկելու համար, որեւէ մարզախաղ աւելի լաւ կիրարկելու համար, կ'ընէ մարզանք:

Մարզանքը ունի 3 բաժին.-

ա.- Պատրաստութիւն

Հոս կ'ըլլայ շնչառութեան կանոնաւորում, յօդերու շարժում, մկաններու մարզում:

բ.- Հիմնական

Հոս իւրաքանչիւր մարզիկ կ'ընէ իր մարզախաղին յատուկ մարզանքները:

գ.- Վերջին

Հոս մարզիկը կը դանդաղի, մարմինը կը պաղեցնէ եւ կարեւորը՝ կը լուացուի ու ինքզինք կը յարդարէ:

Անհատական մարզանքներ

Push up.- պառկէ փորիդ վրայ, ափերըդ բաց, ուսիդ հասար: Հրէ՛ ձեռքերըդ, որպէսզի մարմինդ վեր ելլէ: Ի-

րանը եւ մարմինը շիտակ պէտք է մնան: Այս մարզանքը կը զօրացնէ ձեռքի եւ ուսի մկանները:

Օրական 10 push up պէտք է ընես:

Թիթեռնիկ.- պառկէ փորիդ վրայ: Բարձրացուր իրանդ, թեւերդ եւ ոտքերդ: Ոտքերդ եւ թեւերդ 10 անգամ բաց եւ գոցէ: Սկիզբի վիճակին դարձիր: Կրկնէ՛ շարժումները: Այս մարզանքը կը զօրացնէ կոնակի մկանները:

Հորիզոնական խողովակի մը կախուած յառաջանալ:
Այս մարզանքը կ'օգնէ ուսերու եւ թեւերու մկաններուն:

Երկննալ կոնակի վրայ, ծալել ծունկերը դէպի վեր եւ տանիլ մինչեւ որ դպչին կզակին, հաշուէ մինչեւ 5, ապա վերադարձիր սկիզբի վիճակին: Դանդաղ նորէն կատարէ շարժումը:

Պառկէ կոնակի վրայ, թեւերը ուղիղ գլխուն վրայ, պահել ձեռքերն ու ոտքերը ուղիղ եւ բարձրացնել մարմինը: Դպչիլ ոտքի մատներուն: Վերադառնալ առաջին վիճակին:

Sit up.- Պառկէ կոնակի վրայ: Ընկերներէդ մէկը թող բռնէ ոտքերդ: Ձեռքերդ իր ծոծրակիդ վրայ: Սկսէ շարժումը: Իրանդ բարձրացուր աջ արմուկով, դպչիր ձախ ծունկիդ, ապա վերադարձիր: Յաջորդ անգամ ձախ արմուկով դպչիր աջ ծունկիդ եւ վերադարձիր:

Ստուգել մարզական կարողությունները

տարիք	Sit up		Pull up		Ցատկել		50 մ. վազք		600 մ. վազք	
	քանի անգամ		քանի անգամ		քանի մեթր		քանի երկվրկ.		քանի վկ., երկ.	
	լստ	շատ լստ	լստ	շատ լստ	լստ	շատ լստ	լստ	շատ լստ	լստ	շատ լստ
11	41	45	5	6	1.75	1.83	8.2	7.8	2.24	2.18
12	43	48	5	7	1.83	1.90	8	7.6	2.16	2.08
13	47	50	6	9	1.96	2.08	7.6	7.3	2.08	2.00

Ահա առաջիկ տախտակ մը, ուր գրուած են 5 մարզանքներ եւ ակնկալուած արդիւնքները, իրաքանչիւր տարիքի համար (11-12-13), իսկ շորթորդ տողը արդիւնքներուդ համար է: Կատարէ մարզանքները եւ արձանագրէ պարապ քառակուսիներուն մէջ եւ բաղդատէ: Ստորեւ տըրուած իրաքանչիւր մարզանքի բացատրութիւնը:

Pull up.- Ափերը բաց եւ դէպի առջեւ բռնէ հորիզոնական երկաթ մը. հոն կախուէ այնպէս մը, որ ոտքերդ շիտակ ըլլան, բայց գետին չդպչին, մարմինդ վեր քաշել կամաց-կամաց առանց

օրօրուելու, մինչեւ որ կզակդ կարենաս երկաթին վրայ դնել, ապա վերադարձիր առաջին դիրքին եւ շարունակէ:

Ծունկերու մարզանք, ուղիղ կանգնիլ ձեռքերը շիտակ ստամոքսին վրայ: Ելլել ոտքի մատներուն վրայ, ապա ծռել ծունկերը կէս մը, ապա ուղիղ բռնել ձեռքերը: Ոտքի ելլել: Նորէն կատարել շարժումը:

Ցատկել.- Կանգնիլ ոտքերը քիչ մը բաց: Ծունկերը ծռուել, ձեռքերը դէպի ետեւ տանիլ: Ցատկել շարժելով՝ ձեռքերը դէպի առջեւ եւ վեր: Չափէ հեռաւորութիւնը ցատկած կէտէդ՝ իջած տեղդ:

50 մեթր վազք.- Չափել 50 մեթր երկայնք ունեցող վազքուղի մը: Ընկերներէդ մէկը կը կանգնի ժամանման վայրը: Ձեռքը կը բարձրացնէ: Երբ վար իջեցնէ կը սկսիս վազել: Ընկերդ կը չափել նաեւ ժամանակը սկսելէդ մինչեւ ժամանումի վայրը հասնիլդ: Ժամանակը արձանագրել երկվայրկեանով եւ 10րդ երկվայրկեանով:

600 մեթր վազք/քալել.- Չափել 600 մեթր երկայնք ունեցող վազքուղի մը: Ժամանակը չափողին հրահանգին սկսել վազել: Արտօնուած է քալել եթէ յոգնիս, բայց կարեւոր է որ ամէնէն արագ ձեռով կտրես հեռաւորութիւնը: Ժամանակը արձանագրել վայրկեանով եւ երկվայրկեանով:

